

JORGE FRANCO

De buitenwereld

Roman

Vertaald uit het Spaans door Brigitte Coopmans

MEULENHOF

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

ISBN 978-90290-9061-2

ISBN 978-94-023-0350-6 (e-boek)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *El mundo de afuera*

Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties

Omslagbeeld: © Jesús Acevedo

Auteursfoto: © Daniel Santiago Salguero

Zetwerk: Text & Image, Eexterveen

Copyright © 2014 Jorge Franco, winnaar van de XVII Premio Alfaguara de Novela

Copyright © 2014 Alfaguara Grupa Editorial, s.l.u.

Published by arrangement of Casanovas & Lynch Agencia Literaria

Copyright Nederlandse vertaling © 2015 Brigitte Coopmans en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

I

Vrijwel geruisloos daalt de wind als een deken neer over het in de bergkom gevangen geluid van textiel- en staalfabrieken, bussen, auto's, motoren en zelfs de laatste trein van de dag die door Medellín raast. Het kasteel ligt op een steile berg die zich hooghartig distantiëert van het rumoer van alledag. Er lopen slechts twee geasfalteerde rijsporen, iets breder dan een autoband. Deze weg heet 'Loma de los balsos', omdat de berg ooit helemaal tot aan de top begroeid was met balsabomen. Regelmatig wordt de rust er verstoord door de vliegtuigen die rakelings langs de bergen scheren. Wie aan de rechterkant bij het raam zit, kan vanuit de lucht het kasteel met zijn tuinen zien liggen. Als hij geluk heeft, kan hij ook nog de prinses zien zwaaien naar de mensen die overvliegen. Helemaal beneden wordt de vallei in tweeën gespleten door een stinkende rivier waar de kalkoengieren boven cirkelen, in afwachting van wat er uit het riool spoelt. Op de zwakke stroming drijven afval, schuim en uitwerpselen mee en aan weerszijden wonen wij met iets meer dan zevenhonderdduizend mensen in eenvoudige, rustige buurten. Ook staan er fabrieken die met hun rook de lucht vervuilen.

Wij horen verhalen over bandieten en berovingen, over een

woninginbraak waarbij het zilveren bestek is meegenomen, over een bankoverval, caféruzie, ontrouw, over een vader die een jongen neerschoot die er met zijn dochter vandoor ging, over een duivel die aan iemand verschenen was of over de toverkracht waarmee een vrouw zichzelf aan een man wist te helpen. In de buurt van het kasteel bevinden zich twee meisjesscholen, een kerk, een klooster waar de nonnen hostiesnippers verkopen, en onze huizen: ruim opgezet en modern, met grote, wilde tuinen en met beekjes eromheen. In de bomen strijken toekans uit de bergen neer, amazonemotmots, bergsialia's, troepialen, tortelduiven en kolibries, die door de prinses ook wel bloemenzuigertjes worden genoemd. 's Avonds vallen we in slaap bij het gekwaak van kikkers en het gesjirp van cicaden en 's ochtends worden we wakker van opgewekt vogelgekwitter. Het zijn de geluiden waar ook de prinses mee in slaap gesust en gewekt wordt.

's Nachts regent het en overdag springen de bloemen open, terwijl wij heuvelop heuvelaf over braakliggende stukken grond rennen. We hangen graag rond in de buurt van het kasteel, maar nooit te dichtbij, want we zijn ook bang voor wat daar is: torens, kelders, gewelven en spoken, ook al wonen er prinsessen en koningskoppels. In dit kasteel op de berg woont een prinses die we door de tuinen zien huppelen, gevolgd door een mevrouw die helemaal buiten adem is.

'Isolde, Isolde!' horen wij Hedda's zware stem roepen. Het meisje glipt weg tussen de anthuriums en de mussaenda's, flarden van haar fraaie jurk blijven tussen de heliconia's achter. Ze springt over struiken in een wereld die nu nog groot genoeg is voor haar, weg van Hedda, die, afgaand op het geluid, vanuit de torens naar het meisje roept, dat moet lachen om de mannenstem en het rauwe accent van haar gouvernante. Ze verstopt zich, zodat Hedda het zonlicht in moet.

'Isolde, wo bist du?'

Er wonen een page, twee dienstmeisjes, twee kokkinnen, een

chauffeur en een tuinman genaamd Guzmán, die haar verstopspelletje meespeelt. Hedda vraagt hem waar ze is en hij antwoordt dat hij haar net nog heeft zien rondhuppelen. Hedda roept nog een keer, zoekt nog even verder tot ze geen puf meer heeft en loopt dan het kasteel in om water te drinken, op adem te komen en bij Dita haar beklag te doen.

‘Ze komt niet, altijd als de borduurles begint verstopt ze zich. Bij rekenen komt ze ook al niet opdagen, voor aardrijkskunde doet ze haar best niet, altijd zit ze maar daar in dat oerwoud.’

Dita moet glimlachen als ze Hedda in deze termen over haar tuin hoort praten. Ze zal het wel gezegd hebben vanwege de rubberbomen, de pruimenbomen, de areca's en de wijd uitwaaierende regenbomen. Ze kijkt op haar polshorloge. Ze kijkt zo vaak hoe laat het is dat ze altijd op het punt van vertrek lijkt te staan. Volgens haarzelf doet ze dat om te zien hoe laat het is in Herscheid, want hier is het zes of zeven uur vroeger. Laat haar nog maar een kwartiertje spelen, zegt ze tegen Hedda.

Hedda laat haar ergernis duidelijk blijken, ze heeft Duitsland niet verlaten om hier in haar gezag te worden ondermijnd, en als dat kind niet gewoon naar school gaat zoals alle andere kinderen, zal ze zich aan de regels moeten houden om in zo'n barbaars land tot een eerbare vrouw op te groeien. Dita ziet Hedda's gezicht, kijkt nog eens op haar horloge en zegt: goed, ik haal haar wel.

Ze hoeft maar één keer te roepen of het meisje komt al met grasprieten in haar haren en kleefbolletjes op haar kousen tussen de varensvandaan. Ze rent naar haar moeder en zegt: ‘Ik wil niet naar de les.’

Dita belooft haar dat ze na het middageten weer buiten mag spelen, waarop ze gelaten naar binnen loopt voor haar borduurles.

In de salon met wandtapijten borduurt het meisje een dier dat ze eerder op stof heeft getekend. Een konijn met lange, naar achter gericht oren, twee grote voortanden en een spiraalvormige hoorn

midden op zijn voorhoofd. Een *almiraj*, had ze gezegd toen ze het tekende. Hedda zuchtte, maar legde zich erbij neer. Als ze maar bordeurde.

Daarna drinkt ze met Hedda en haar moeder warme chocolade met *pandequeso*, in de kleine eetkamer. Als ze klaar is, herinnert ze haar moeder aan de belofte dat ze de tuin weer in mocht.

‘De zon schijnt nog,’ zegt ze, en ze rent naar het raam.

De gouvernante slaakt een diepe zucht, maar nog voordat iemand iets kan zeggen, voordat Dita zich kan bedenken, voordat er een wolk voor de zon schuift of de zon zelf achter de bergen zakt, voordat het laatste vliegtuig van de dag landt, heel even nog maar voordat de fabriekssirenes loeien en de arbeiders naar huis mogen, net voor die tijd gaat de prinses naar buiten en rent, beschenen door het laatste restje avondlicht, gestreeld door de lauwwarme windvlagen van haar koninkrijk, naar het bos.

Guzmán is er niet meer om een oogje in het zeil te houden. Hij heeft zich teruggetrokken in zijn huisje aan de rand van de tuinen en luistert op de radio naar het avondnieuws. Hedda zit op haar kamer en vraagt zich zoals elke dag af: wat doe ik toch hier in dit land van barbaren, terwijl ze de kakkerlakken doodtrapt en de muggen doodmept, zo ver van jou of althans de herinnering aan jou, zo ver van jouw stilte, een hele oceaan ertussen. Bij de voorraadkasten beraden de kokkinnen zich op het avondeten, de dienstmeiden strijken de lakens en spreien. Aan haar kaptafel spuit Dita haarlak in haar haren, poedert haar gezicht en doet parfum op, als de echtgenote die aan het eind van de dag op haar man wacht. Medellín is ondergedompeld in een grauw licht, zo somber dat Don Diego achter in de limousine tegen Gerardo zegt: man, doe de lichten toch aan, je ziet al bijna niks meer. Vanuit het venster waaraan ze zit te zuchten is Hedda de eerste die de koplampen over het cipressenpad ziet aankomen. Ze rent de trap af naar buiten.

‘Isolde, Isolde, papa is thuis!’ roept ze in de richting van de tuin,

en precies op dat moment klinkt de claxon en haast Guzmán zich het hek te openen. Dita staat op van haar kaptafel en strijkt haar rok glad. De dienstmeiden en de kokkinnen roepen: meneer is er! en Hugo, de page, dribbelt recht als een plank naar de voordeur, vloekend omdat hij bij het aantrekken van zijn handschoenen altijd twee vingers op de plek van één stopt. Gerardo opent het portier van de limousine en Don Diego stapt uit, van top tot teen in het zwart gekleed. Hij ademt diep in door zijn neus om de leliegeur op te snuiven en loopt door naar de brede trappen, waar Hugo hem op wacht met een saluut.

Springend over hortensia's, chrysanten, heiligenbloemen en begonia's komt het meisje het bos uit. Behendig ontwijkt ze de wortels van de rubberbomen die als anaconda's uit de aarde kronkelen. Don Diego hoort haar voetstappen die komen aangerend, hij hoort haar gehijg en haar poging hem in al haar enthousiasme te roepen. Hij ziet haar onder de veranda, zijn prinses, stralend in het schemerduister, haar haar in een krankzinnig kapsel: het hangt in vier pijpenkrullen naar beneden, als de punten van een narrenmuts. In het midden steekt een haarlok recht omhoog en op het uiteinde daarvan prijkt een bloem.

‘Voordat ik me op het verkeerde pad begaf, wilde ik net als u tegen haar zeggen: Isolde van me, en haar dan tegen me aan drukken. Ik hoefde uw geld niet, doctor, ik wou uw dochter. Ook ik keek stiekem naar haar, net als uw buurjongetjes, die rijkeluiszootjes die de hele dag bij uw kasteel rondhingen.’

Don Diego knipperde nauwelijks waarneembaar met zijn ogen, die naar een punt op de muur staarden. El Mono Riascos wachtte af of hij iets zou zeggen, maar Don Diego gooide zijn hoofd achterover en sloot zijn ogen, zoals hij dat in zijn kasteel deed wanneer hij de wereld wilde vergeten. Met een smerig gezicht keek El Mono in zijn kopje: op de bodem lag een klonterig melkbezinksel. Ik snap wel waarom u niet eet, zei hij, en hij zette de mok weg. Wat ik niet snap, is waarom u niet een beetje meewerkt, zodat u hier wegkomt. Hij riep De Wenkbrauw erbij: Wenkbrauw!, en vroeg hem de kopjes mee te nemen. Ik heb die smerige troep gedronken, zei hij, moet je kijken wat er op de bodem ligt. De Wenkbrauw keek naar de dikke prut op het laatste restje koffie en trok zijn wenkbrauwen op.

‘Dat is melk,’ zei hij.

‘Natuurlijk is dat melk,’ zei El Mono, ‘maar waarom nemen jullie geen verse melk, er lopen hier overal koeien.’

‘Je hebt gezegd dat we de deur niet uit mochten,’ wierp De Wenkbrauw tegen.

‘Jawel,’ zei El Mono terug, ‘maar ik heb ook gezegd dat jullie goed voor Don Diego moesten zorgen, en het belangrijkste komt altijd op de eerste plaats, of niet soms, mijn beste doctor?’

Don Diego zat nog altijd met zijn ogen dicht en ademde zwaar, met zijn armen om zijn lijf heen geslagen, geplaagd door de kou van Santa Elena.

‘Morgen brengen jullie verse koemelk voor hem mee, goed doorgekookt zodat hij er niet ziek van wordt, en met wat overblijft maken jullie kaas voor hem,’ beval El Mono, die al die tijd Don Diego aankeek, en niet De Wenkbrauw. ‘En nu wegwezen, en neem dit mee.’

El Mono begon door de kamer te ijsberen zodra De Wenkbrauw de deur achter zich dichtdeed. Af en toe keek hij naar Don Diego, die roerloos bleef zitten, alsof hij sliep. Ik zei toch al dat geduld een van mijn vele goede eigenschappen is, zei El Mono. Ik kon hele middagen op een boomtak zitten om een glimp van Isolde in de tuin op te vangen, tot ik er een houten kont van had; vergeef me de uitdrukking, maar in zo’n boom wist ik op een gegeven moment gewoon niet meer hoe ik moest gaan zitten, van tak verhuizen maakte geen verschil, en als ze dan niet naar buiten kwam, werd het ongerief des te voelbaarder. En dan die plensbuien. U weet dat het stevig kan regenen in Medellín, zeker bij uw kasteel, waar de kou uit de bergen optrekt. Hebt u het koud, Don Diego? Mono gaf hem de deken aan. Hier, neem deze maar, zei hij. Don Diego bekeek de stoffige, mottige deken en tuitte zijn lippen. El Mono wist niet of dat was uit ergernis, omdat hij zich vernederd voelde, of om zijn onverstoorbare stilte voort te zetten. Hij had nauwelijks nog gesproken sinds hij gezegd had: voor mij zullen ze geen cent betalen.

‘Het ergst waren de buien en de wind,’ ging El Mono verder,

staand nog, met zijn handen in zijn zakken en een poncho om zich heen geslagen. ‘Maar het wachten was de moeite waard. Als uw dochter naar buiten kwam, leek het alsof...’ El Mono zag Don Diego zijn ogen stijf dichtknijpen en zweeg tot de man weer ontspande. ‘De hele tuin werd verlicht,’ vervolgde El Mono. ‘Er stond een warme bries, en als ze lachte was het net alsof, alsof...’ Hij had het even te kwaad en zei toen: ‘Het hield zelfs op met regenen als zij naar buiten kwam, en dan kon het me niet meer schelen hoe hard die takken waren. Het enige waar ik me dan nog druk over maakte, was dat iemand van jullie me zou kunnen betrappen.’ El Mono schoof een wankel houten leunstoel bij. ‘Ik ga er even bij zitten als u het niet erg vindt.’

Don Diego deed zijn ogen open, en aangezien El Mono naar hem keek, kruisten hun blikken elkaar een seconde lang, voor het eerst die avond. Daarna keerde Don Diego weer terug naar zichzelf, zijn gesloten ogen, zijn achterover hangende hoofd, de kou in zijn boten.

‘Dan was het alsof de zon doorbrak,’ zei El Mono, ‘en werd ik bang dat al dat licht me zou verraden, hoe goed ik me ook schuilhield tussen de bladrijkste takken. Hoewel ik me verder prima redde; dat ze me vroeger altijd aapje noemden was niet alleen vanwege mijn schattige koppie.’ El Mono probeerde te lachen, maar er kwam slechts een krassend geluid uit.

Buiten de kamer klonk een oorverdovend geschater, tot ergernis van El Mono, alsof ze hem hadden gehoord en hem uitlachten. Toen hij ook nog Twiggy erbovenuit hoorde, was de chaos compleet en raakte hij nog geïrriteerder. Hij wreef in zijn handen, krabde op zijn hoofd, woelde door zijn haar en zei met gelaten wanhoop: waarom zijn vrouwen toch zo hardleers? Hij rukte de deur open en schreeuwde dat ze stil moesten zijn.

Er viel zo’n dramatische stilte dat alleen de benauwde ademhaling van Don Diego hoorbaar was, die daar nog altijd wakker met zijn

ogen dicht zat. Buiten tjrpte een nachtzwaluw, pwiet, pwiet, pwiet, en Don Diego dacht aan zijn soortgenoten die in het struikgewas rondom het kasteel nestelden.

‘Wat valt er te lachen?’ vroeg El Mono, en Don Diego trok zijn gelaat in de plooi. ‘Die lui daar buiten? Ik? Lacht u mij uit?’ El Mono Riascos lachte onecht en zei: ‘Nou wordt-ie helemaal mooi.’ Als een hond draaide hij twee rondjes om de stoel alvorens weer te gaan zitten; hij legde zijn hoofd tegen de muur en zei: ‘We zullen zien of u nog steeds zo graag lacht als dit allemaal voorbij is, Don Diego. Of lachte u om haar? Herinnerde u zich iets? Was dat een glimlach vanwege onze Isolde?’

Don Diego sperde woedend zijn ogen open.

‘Ónze?’ riep hij uit.

Nu lachte El Mono wel echt. ‘Ik heb precies hetzelfde als ik aan haar denk. Soms betrapt iemand me terwijl ik zomaar in mijn eentje zit te lachen en vraagt me dan of ik terugdenk aan een kwajongensstreek of zo, maar ik heb precies hetzelfde als u, doctor, ik lach om haar, ik glimlach vanwege onze Isolde, ook al wordt u nijdig als ik “onze” zeg.’

El Mono stond op en liep naar het raam, dat zo verbeterd was dichtgetimmerd dat de planken in de muren en luiken gespijkerd zaten. Hij liep langzaam, zijn lippen bewegend alsof hij in zichzelf sprak. Ineens verhief hij een heel klein beetje zijn stem, zodat de oude man zijn fluisterzacht gereciteerde voordracht zou horen: ‘Het leven is goed voor wie volhoudt en het dragen kan. Jouw leven, immer vol van kwelling, angst en pijn, een strand van steriel zand, zal ik meer geluk schenken dan de boom vol groen jong blad een vogelnest, of de avondrode wolken de ondergaande zon.’

Abrupt zweeg hij weer en keek afwachtend naar Don Diego. Hij zag dat de man jachtiger begon te ademen, benauwder, zijn gezicht rood aangelopen. Ik weet dat u niet van dichters in poncho houdt, doctor, maar als maestro Flórez er niet was geweest, had ik het nooit

zo lang volgehouden met wachten tot Isolde naar buiten kwam. Ik had al zijn verzen uit mijn hoofd geleerd. Nu ik volwassen ben, ben ik ze vergeten. Ik had ze uit mijn hoofd geleerd om ze aan haar voor te dragen. In gedachten verzonken liep El Mono naar de volgende stoel. Hij ging niet zitten, maar zette zijn handen op de rugleuning. Wat kan het leven toch raar lopen, zei hij; kijk eens aan wie ik het nu heb moeten voordragen. Hij zuchtte en voegde eraan toe: en onder wat voor omstandigheden. Hij trommelde met zijn vingers op de stoel, keek op zijn horloge en verontschuldigde zich: wat vervelend nou, Don Diego, ik moet ons gesprek afkappen. Ik heb nog een hoop te doen. Naar uw huis bellen bijvoorbeeld, ik heb ze al dagen niet gesproken. Ze willen me uw vrouw niet aan de lijn geven, ze wil me zogenaamd niet te woord staan.

‘Dank, Dita,’ lispelde Don Diego.

‘Wat zei u daar?’ vroeg El Mono, maar Don Diego zei het niet nog eens. ‘Ik bel ze keurig netjes op; als ze er dan verder niets mee doen, is dat hun probleem.’

El Mono trommelde nog eens op de rugleuning en wachtte zwijgend af of Don Diego nog iets anders zou doen dan stil naar het plafond staren vanaf een ongerieflijke oude brits.

‘Welterusten,’ zei El Mono.

Hij liep de deur uit en deed hem op het hangslot. Met gebogen hoofd slenterde hij door de donkere gang naar de woonkamer, waar hij de anderen smoezend en giechelend aantrof.

‘Mono, Monito.’ Twiggy sprong op en ging voor zijn neus staan. Ze lachte naar hem alsof er niets aan de hand was.

‘Begrijp je nou echt helemaal niks?’ bromde El Mono. ‘Welke taal moet ik tegen jou praten?’

Twiggy knipperde snel met haar ogen vol mascara. Ik heb je nodig, Monito, zei ze met een kinderstemmetje. Ik mis je, ik wil je graag zien. Je mag hier helemaal niet komen; als ik je nodig heb, zoek ik jou wel op, punt uit. Twiggy klampte zich vast aan de zoom van haar

minirokje, alsof haar leven van dat kledingstuk afhing, en zei: ‘Maar als ik niet naar jou kom, kom jij niet naar mij.’

‘Klaar,’ zei El Mono, zijn hand opheffend. Hij stond midden in de kamer en keek De Wenkbrauw, Carlitos en Onkruid om beurten aan. ‘Waar zit De Vlo?’

‘Die is melk halen,’ zei De Wenkbrauw.

‘Op dit uur?’

‘Dat moest van jou.’

‘Twee weilanden verderop staan een paar koeien,’ zei Onkruid.

‘Is hij op dit uur gaan melken?’ vroeg El Mono.

‘Nee,’ verduidelijkte De Wenkbrauw, ‘ze gaan een koe halen. Als je er hier eentje hebt, hoeft je er niet meer op uit.’

El Mono moest even gaan zitten. Hij wreef nog eens over zijn gezicht en woelde door zijn haar. Dus ze zijn een koe gaan stelen? vroeg hij woest. Dat moest van jou, zei De Wenkbrauw. Met één beweging trok El Mono zijn poncho uit. Stelletje achterlijke klojo’s, zei hij. Twiggy ging naast hem zitten, op een veilig afstandje. Ik zei dat jullie voor melk moesten zorgen, niet dat jullie een koe moesten stelen. Maar Mono, zei De Wenkbrauw, de dichtstbijzijnde winkel is een uur rijden. El Mono viel hem in de rede: dus morgen merkt die boer dat er een koe mist. Hij gaat op zoek, vindt het beest niet, hij gaat naar het politiebureau, doet aangifte, en dan gaan die smerissen bij de burens navraag doen – let je wel op, Wenkbrauw? –, en wat gebeurt er dan, nou, wie van jullie kan mij vertellen wat er gebeurt als de politie hier goddomme voor de deur staat voor een koe?

Niemand zei wat, totdat Twiggy haar mond opendeed: ‘Ik ben er pas net, Mono, ik weet niet wie dat bedacht had.’

‘Stelletje klunzen!’ ontplofte El Mono, en Twiggy schoof een stukje verder van hem af, op haar knokkels bijtend. El Mono haalde een keer heel diep adem en zei toen: ‘Carlitos, zeg tegen die Rooie dat hij De Vlo gaat zoeken en hem meteen mee terugneemt.’

Carlitos keek De Wenkbrauw fronsend aan.

‘Wat is het probleem?’ vroeg El Mono.

‘Eh, De Rooie is ook met De Vlo mee,’ zei De Wenkbrauw.

El Mono stond op, stak zijn handen in zijn zakken, beende onrustig om de tafel in het midden van de kamer heen en trapte hem toen ineens omver. Alles vloog door de lucht: tijdschriften, glazen, een asbak en de emailen borden. Een fles frisdrank bleef tollend op de grond liggen, en toen hij was uitgedraaid vroeg El Mono: ‘Dus er staat niemand op wacht nu?’